ע"ו 29354-02-22 ד' נ' הועדה הפסיכיאטרית המחוזית מזור ואח'

בפני כבוד השופטת אספרנצה אלון

המערער

ד' א'
עו"ד דניאל רז ממונה ארצי אשפוז כפוי מטעם הסיוע המשפטי ו/או עו"ד דנה מירטנבאום מטעם הסיוע המשפטי

נגד

המשיבים

1. הועדה הפסיכאטרית המחוזית מזור
2. מרכז בריאות הנפש מזרע (מזור)
3. הפסיכיאטר המחוזי - מחוז צפון
פרקליטות מחוז חיפה (אזרחי)

פסק דין

1. לפניי ערעור על החלטת הוועדה הפסיכיאטרית המחוזית למבוגרים שהתכנסה ביום 09.02.2022 בבית החולים "מזור" (להלן: "**בית החולים הפסיכיאטרי**"), אשר החליטה על הארכת האשפוז הכפוי של המערער עד ליום 09.03.2022, היינו לחודש ימים נוסף (להלן: "**החלטת הוועדה הפסיכיאטרית**"), מכוח סעיף 10(ג)(2) לחוק טיפול בחולי נפש, תשנ"א-1991 (להלן: "**החוק**"). המערער מצוי בבית החולים הפסיכיאטרי מכוח הוראת אשפוז אשר הוצאה לגביו ביום 11.05.2021.

ניימוקי הוועדה הפסיכיאטרית

"מדובר במטופל המוכר למערכת הפסיכיאטרית ומאובחן כסובל מסכיזופרניה. מאושפז בתוקף הוראת אשפוז מתאריך 11.5.21 והיום בקשת המחלקה להאריך את אשפוזו הכפוי בחודש נוסף. בבדיקתו עדיין שרוי במצב פסיכוטי הלוצינטורי פעיל, שפוגע בצורה ניכרת בשיפוט ובבוחן המציאות וגורם לסיכון פיזי מידי בעיקר לעצמו, לכן לא ניתן בשלב זה לשקול חלופת אשפוז."

2. המערער - בן 41, מתגורר עם אמו בטבריה, לא עובד, נכה ביטוח לאומי, במאי 2021 אושפז בבית חולים כללי למשך שבוע עקב תמונה קלינית של חסימת מעיים, נותח ועבר כריתת קיבה חלקית. בבטנו נמצאו שטרות ומטבעות רבים אותם בלע. לאחר מכן, אושפז המערער בהוראת אשפוז ביום 11.5.21, ומאז הוארך אשפוזו של המערער מספר פעמים. המערער מוכר למערך הפסיכיאטרי האמבולטורי משנת 2000, אז אובחן כלוקה בהפרעת אישיות.

3. עיקר טענות ב"כ המערער - כי שגתה הועדה משהאריכה את המשך האשפוז לעוד כחודש ימים, שכן לא הונחה בפני הועדה תשתית עובדתית מספקת להמשך שלילת חירותו של המערער . לא ניתן להסיק מדבריו של המערער כי אם ישוחרר אכן ימשיך ויבלע שטרות ומטבעות כסף ובנוסף, לא נימקה הועדה מדוע נקבע כי המערער מסוכן לאחרים ברמה בינונית. עוד ובנוסף, טענה ב"כ

המערער, כי הועדה לא בחנה כפי שהתבקשה, חלופות לאשפוזו הכפוי של המערער, לרבות האפשרויות העומדות בפניו בקהילה. הועדה ציינה באופן לקוני בלבד כי לא קיימות חלופות לאשפוז כפוי. על בית החולים היה להניח בפני הועדה דוח סוציאלי עדכני ולא רק תכתובת עם עו"ס טבריה. בנוסף, נטען כי הרכב חברי הועדה אינו תקין.

4. <u>עיקר טענות ב"כ המשיבים</u> - החלטת הוועדה הפסיכיאטרית מפורטת ומנומקת בהחלט, המסבירה את סיבת אשפוזו הכפוי והיעדר חלופות אחרות. מסוכנותו העצמית של המערער הינה ברמה 'גבוהה'. משכך, המשיבים סבורים כי בנסיבות הנוכחיות אין מקום להתערב בהחלטה.

<u>דיון:</u>

5. לאחר שעיינתי היטב בחומר שעמד בפני הועדה, בפרוטוקול הועדה, בנימוקיה ובטענות הצדדים, מצאתי כי דין הערעור להתקבל באופן שעניינו של המערער ישוב ויבחן מחדש על ידי ועדה בהרכב תקין, והועדה תבחן באופן מעמיק ורציני את חלופות האשפוז בעניינו של המערער.

6. תפקידה של הועדה הדנה באשפוז כפוי או בהארכת אשפוז כפוי, היא לבחון האם קיימת חלופה אחרת שעשויה להתאים לחולה, אשר פגיעתה בחירותו ובכבודו תהיה מידתית ותואמת את מצבו, מאשר אשפוז כפוי. חובה זו נובעת מכך שאשפוז כפוי הינו אמצעי חמור ביותר, שמידת פגיעתו בחירותו ובכבודו של אדם הינה רבה (עיינו רע"א 1704/12 **פלוני נ' הועדה הפסיכיאטרית המחוזית ואח'** (נבו 18.03.2012). ההגנה שחוק היסוד: כבוד האדם וחירותו מעניק, מוענקת גם לחולה הנפש. ברור כי אין לפגוע בחירותו של חולה הנפש מעבר לדרוש להגנה עליו, לטיפול בו או להגנה על שלום הציבור. אין לאשפז חולה נפש אשפוז כפוי בבית חולים אם ניתן לטפל בו ולהגן על שלום הציבור באמצעות טיפול אחר כגון אשפוז יום, טיפול מרפאתי כפוי, שהות במוסד טיפולי ושיקומי אחר, אשפוז במחלקה פתוחה ועוד. אין לכפות טיפול אם ניתן להשיגו ללא כפייה. תמיד יש לנקוט את האמצעי המגשים את המטרה הראויה, ושפגיעתו בחולה הנפש היא הקטנה ביותר (עיינו רע"פ 2060/97 **כרמלה וילנצ'יק נ' הפסיכיאטר המחוזי - תל-אביב**, נב(1) 697 (1998).

7. בין שחרורו המלא של מתמודד נפש לבין אשפוזו הכפוי, נמצא טווח רחב של אפשרויות רפואיות שבכוחן לתת מענה של טיפול ועזרה, ושיהיה בהם כדי לאזן את האינטרסים השונים, הן של החברה והן של מתמודד הנפש. דומני כי לאור ההגנה על זכויות היסוד הנפגעות של המערער, כוחה העודף של הוועדה הפסיכיאטרית, ולאור עקרון המידתיות, אשר אינו בגדר המלצה חוקתית אלא בגדר חובה, נדרשה הוועדה הפסיכיאטרית לבחון חלופות אשפוז באופן ענייני.

8. בענייננו, הוועדה הפסיכיאטרית הסבירה כי אין מצבו של המערער מאפשר חלופת אשפוז כפוי מהנימוק הבא:

"בבדיקתו עדיין שרוי במצב פסיכוטי הלוצינטורי פעיל, שפוגע בצורה ניכרת בשיפוט ובבוחן המציאות וגורם לסיכון פיזי מידי בעיקר לעצמו, לכן לא ניתן בשלב זה לשקול חלופות אשפוז".

9. מהתיעוד שהובא בפניי ומהטיעונים בעל פה, הנני למדה כי בעניינו של המערער נעשו ניסיונות (בוועדה הקודמת שהתכנסה ביום 10.11.21) להניע את הליך בחינת חלופות האשפוז, אך אלה לא השתכללו לכדי דיון ענייני ומעמיק, ויכול שהדברים נשכחו, לחלופין לא קיבלו ביטוי משמעותי ומעשי, כפי שנדרש היה עת עסקינן בפגיעה חמורה בזכויות יסוד של אדם.

בוועדה הפסיכיאטרית שנערכה ביום 10.11.2021 טענה ב"כ המערער עו"ד מירטנבאום כי לדעתה: **"הארכה של 3 חודשים זה יותר מדי, צריך לקבל דוח סוציאלי שיסביר האם קיימת חלופת אשפוז של השגחה צמודה שהיא לא מחלקה סגורה".** הוועדה הפסיכיאטרית החליטה להאריך את אשפוזו של המערער עד ליום 09.02.2022. מצופה היה מבית החולים כי בפרק זמן זה ועד להתכנסותה של הועדה הנוכחית, יקודם עניינו של המערער באופן שתונח תשתית לקלוט את המערער בקהילה ולהעניק לו את הטיפול הדרוש. בעניינו, רק ימים ספורים טרם הועדה הנוכחית, נשלחה בקשה לרווחה.

מרישומי הביקורים מיום 03.02.2022 נלמד כי: "**[...] היום התקיימה ישיבה אצל ד"ר קוזל בעניינו של דניאל, במיוחד ויש לו ועדה בשבוע הבא. הוא הוזמן לישיבה והייתה שיחה טובה. בשיחה הוא דיבר לעניין ואמר בין היתר שהוא כבר לא יחזור על פעולות של בליעת מטבעות והוא ישמור על עצמו. בהמשך חתם על טופס וויתור סודיות לצורך הפניית בקשה לרווחה בעניינו, על מנת שיעזרו לו בקהילה בכמה תחומים, במידה והוא ישתחרר**", ובהמשך נכתב כי: "**שלחתי בקשה כתב בפקס 6739111 לרווחה בטבריה, כדי לקבל מידע סוציאלי לגבי משפחתו של דניאל לקראת הדיון בוועדה בשבוע הבא, עם טופס וויתור סודיות. בהמשך בררתי עם המזכירות של הרווחה בטבריה אם הבקשה הגיעה... נאמר לי שזה התקבל.**

מרישומי הביקורים מיום 06.02.2022 נלמד כי: "**המטופל ממשיך להיות שרוי במצב פסיכוטי כרוני, מחוסר תובנה למצבו הנפשי, מתנגד לתוכנית שיקום בקהילה, דורש להשתחרר לאלתר לבית אימו [...] נוטל טיפול תרופתי ללא התנגדות, אך אינו מעוניין ליטול טיפול בבית. שוחחתי עם אחותו, היא מוכנה לשקול לדאוג לצרכיו של דניאל, אך צריכה להתכונן לכך. ממשיך באיזון מצבו הנפשי.**"

מטופס ההפניה לוועדה הפסיכיאטרית המחוזית מיום 07.02.2022 נכתב כי: "**נעשתה פנייה אל גורמי הרווחה בעירו.**" לפי הכתוב בטופס ההפניה הנ"ל, "**אמו [של המערער-א.א] דורשת את שחרורו אולם הנה חסרת הבנה מהסכנה שהמטופל היה שרוי בה. אחותו מלכה תומכת בהמשך טיפול ושיקומו של המטופל.**" עו"ס לסדרי דין שלחה ביום 07.02.2022 התרשמותה לעניין מצבה של

האם וכשירותה להתמנות כאפוטרופוס לד', בו כתבה כי: "**ההתרשמות הינה שהאם אינה מתאימה ואינה מסוגלת לדאוג לענייניו של ד'. להערכת הרופאה מבי"ח אינה בעלת שיפוט תקין. בשיחה עם האחות מלכה תארה שהאם אינה מתפקדת ואינה מתאימה להתמנות כאפוטרופוס. ציינה שיש לאם חרדות על רקע ההתעללות הקשה שעברה מהאב. לאור הנאמר לעיל, המלצתי למנות אפוטרופוס חיצוני לד' ולא לאם.**"

10. לא שוכנעתי כי די עשה בית החולים על מנת לקדם את עניינו של המערער מהועדה הקודמת שהתכנסה בנובמבר, לבין הועדה הנוכחית, בפברואר. מדוע נשלח המכתב לרווחה בטבריה רק בתחילת חודש פברואר? מדוע לא קודם מינוי אפוטרופוס למערער מחודש נובמבר ועד היום? מדוע לא מונה אפוטרופוס זמני למערער? מדוע לא בחנה הועדה האם ניתן שהמערער ישהה במחלקה פתוחה, בשים לב שהאירוע בגינו אושפז הינו ממאי 2021. במילים אחרות, לא נערך דיון בחלופות אשפוז. ככלל, מדובר בפגם היורד לשורש ההחלטה, שכן קיימת חובה לבחון חלופות אשפוז פוגעניות פחות.

11. בפרוטוקול הוועדה שורת 'בחינת חלופות האשפוז' נותרה ריקה. נימוקי הוועדה הפסיכיאטרית נעדרו גם הפעם כל התייחסות לעניין בחינת חלופות האשפוז, על אף חובתה לעשות כן, ועל אף טענתה של ב"כ המערער מפורשות, ועל אף הפנייה לגורמי הרווחה בטבריה לצורך עזרה קהילתית, ועל אף השיחה שהתנהלה עם אחותו המוכנה לדאוג לצרכיו של ד', ועל אף הבדיקה באשר למינוי אפוטרופוס.

12. המסקנה העולה היא שהועדה הפסיכיאטרית, מיום 9.2.22, לא קיימה דיון ענייני באשר לחלופות האשפוז. יתרה מזו, בית החולים לא קידם באופן ממשי וענייני את חלופות האשפוז שעלו בוועדה מנובמבר 2021, לא הזמין דוח סוציאלי, ולא דאג כי פרק הזמן שבין הועדה הקודמת – נובמבר, עד הועדה הנוכחית – פברואר, יקודם עניינו של המערער באופן שימונה לו אפוטרופוס ולו אפוטרופוס זמני. אמו, כך נטען, אינה מתאימה לשמש לו כאפוטרופוס, אך היא אינה האפשרות היחידה ואפשר שימונה לו אפוטרופוס חיצוני. כאשר המערער נמצא באשפוז כפוי ואין לו משפחה תומכת, אין ביכולתו לקדם את ענייניו בקהילה ומצופה ששירותי הרווחה בבית החולים הם אלה שידאגו לו ויכינו תשתית מתאימה לשחרורו.

13. הוועדה ציינה כי המסוכנות הנשקפת מהמערער לעצמו הינה ב'רמה גבוהה'. בחינת קביעתה של הוועדה תבחן לפי מבחני הסבירות. קביעת הוועדה נתמכה בראיות ונימוקים שיש בהם כדי לבסס מסקנתה. מנהל המחלקה גם הוא ציין בטופס ההפניה לוועדה הפסיכיאטרית המחוזית הנושא תאריך 07.02.2022 כי המערער אכן מסוכן לעצמו ברמה גבוהה. מבחינה אובייקטיבית המערער נותח עקב תמונה קלינית של חסימת מעיים ועבר כריתת קיבה חלקית, וזאת לאחר שנמצאו שטרות רבים ומטבעות כסף בקיבתו. מצב זה בו היה הינו מצב מסכן חיים. המערער ציין בפני הוועדה

הפסיכיאטרית כי בליעת כסף גורמת לו לתחושה טובה, ובשילוב 'קולות של נשים וילדים' המורים לו לעשות כן ישנו חשש אמיתי כי המערער ישוב לפעול כפי שפעל, וישוב לסכן עצמו. פעולותיו הקודמות הבהילו אותו לבית החולים. לאור האמור, סבורני כי החלטת הוועדה הפסיכיאטרית באשר לרמת מסוכנותו העצמית הינה סבירה בהחלט, ואף מתבקשת.

14. עוד יצוין כי הוועדה ציינה כי המסוכנות לאחרים הנשקפת מהמערער הינה ב'רמה בינונית'. קביעה זו לא גובתה כלל באירועים או מקרים היכולים לאשש את סבירותה. מעיון בקרדקס של המערער נוכחתי כי המערער לא סיכן אחרים כלל. בהיעדר גיבוי עובדתי, החלטת הוועדה נעדרת עיגון. נדמה כי עיקר המשקל בעניינו של המערער שרוי במסוכנות העצמית שלו, שנקבעה כמסוכנות ב'רמה גבוהה'.

15. כאמור, הערעור מתקבל בשל אי בחינת חלופות אשפוז. לא התרשמתי כי המשיבים עמדו בחובתם לערוך דיון ענייני, מבוסס ומנומק, לצורך חיפוש ו/או מציאת חלופת אשפוז ראויה והולמת יותר, אשר יהיה בה כדי לאזן בין אינטרס ההגנה על המערער, לבין זכויותיו, לרבות אלו הנובעות מדוקטרינת 'הרצון הפרטי', והחובה כי פגיעה בזכויות היסוד העל חוקיות שלו, תיעשה באופן מידתי.

16. משכך, אני מורה כי עניינו של המערער יובא לבדיקה מחודשת תוך שבעה ימים, ייערך דיון בבחינת חלופות אשפוז ועד אז ידאג בית החולים להמציא דוח סוציאלי עדכני אודות המערער, לרבות המלצתה למינוי אפוטרופוס זמני ועוד.

17. פסק הדין מותר לפרסום בהשמטת פרטים מזהים.

18. <u>המזכירות תמציא לצדדים בדחיפות.</u>

ניתן היום, כ"ג אדר א' תשפ"ב, 24 פברואר 2022, בהעדר הצדדים.

אספרנצה אלון, שופטת